
Různé

Věčné otázky lásky a přátelství

Ve dnech 18.-20. července 2013 uspořádala katedra filosofie Univerzity Pardubice na místním zámku týdenní mezinárodní workshop „Love and Its Objects“. Příspěvky přednesli autorzy a autoři, jejichž texty byly vybrány do sborníku *Love and its Objects. What Can We Care For?*, připravovaného v nakladatelství Palgrave Macmillan (editoři Maurer, Milligan, Pacovská). Workshop měl příspěvatelům umožnit vzájemné seznámení s jednotlivými texty. Spolu s respondenty je mohli důkladně prodiskutovat a získat tak zpětnou vazbu před odevzdáním jejich konečných verzí. Tento cíl byl bohatě naplněn a workshop se tak zařadil po bok akcí, které určovaly hlavní linii zkoumání ve filosofii lásky a přátelství v posledních letech (Bern 2007; Salzburg 2009; Lovaň 2011; Fribourg 2011).

Téma konference a sborníku – filosofie lásky, chápaná ovšem širěji, tedy jako emoce pojmící nejen milence, ale i přátele a rodinné příslušníky – se v posledních více než dvaceti letech v anglosaském světě ustavilo vedle filosofie emocí jako svébytná a respektovaná oblast bádání, která přitáhla takové autority, jako jsou Harry Frankfurt či David Velleman.¹

Základní otázka se v tomto tematickém rámci zaměřuje na hledání definičních podmínek – je láska dostatečně určena jako jistý typ zájmu o dobro druhého, nebo je vhodnější ji definovat jako určitý vztah blízkosti a sdílení? Protože láska je (např. na rozdíl od soucitu) vždy citem osobním, je dále třeba vysvětlit, proč tento zájem či vztah navazujeme s určitým konkrétním člověkem, a nikoli s jiným. Tato složitá otázka, objevující se již v antice, vede k problematice důvodů lásky, na niž se soustřeďuje větší na současné analytické diskuse.²

Editoři sborníku se rozhodli přistoupit k problému z jiné strany: namísto snahy o obecnou definici lásky, která by pokrývala všechny možné typy vztahů, převedli pozornost na jednotlivé typy lásky, tak jak jsou určeny svými odlišnými objekty. Zdá se totiž, že sys-

and Love. Cambridge, Cambridge University Press 1999, s. 129-141. Týž, *Reasons of Love*. Princeton and Oxford Princeton University Press 2006; Velleman, J. D., *Love as a Moral Emotion*. *Ethics*, 109, 1999, No. 2, s. 338-374.

- 2 Viz např. Helm, B., *Love*. In: *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2013 Edition). Ed. E. N. Zalta. Dostupné z [www: http://plato.stanford.edu/archives/fall2013/entries/love/](http://plato.stanford.edu/archives/fall2013/entries/love/) [cit. 19. 9. 2013]. Helm, B., *Friendship*. In: *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, c.d. Dostupné z [www: http://plato.stanford.edu/archives/fall2013/entries/friendship/](http://plato.stanford.edu/archives/fall2013/entries/friendship/) [cit. 19. 9. 2013].

1 Viz např. Frankfurt, H., *Autonomy, Necessity, and Love*. In: týž, *Necessity, Volition,*

tematické srovnání lásky k partnerovi, příteli, dítěti či rodiči, stejně jako odpovídi na otázky, zda a jak můžeme mluvit např. o lásce ke zvířeti, k uměleckému dílu, k atraktivnímu krasavci či ke zločinci, odhalují o povaze a struktuře lásky více než samotná analýza pojmu a vrhají i zajímavé světlo na zmíněnou diskusi o důvodech lásky. Podle charakteru objektů lásky byl pak uspořádán i program workshopu.

Program prvního dne zahrnoval příspěvky zabývající se obecnější povahou lásky k člověku. Workshop zahájila Angelika Krebsová. Ve svém příspěvku „Dialogical Love“ kritizovala stále převažující pojetí lásky jako zájmu o dobro druhého. V návaznosti na Martina Bubera se pokusila ukázat (na příkladu Isabely Archerové z románu *Portrét dámy*), že v lásce dvou lidí je klíčovým aspektem dialog, sdílená činnost a sdílené emoce, které nejsou možné mimo existující vztah. (Respondentka: Mari- na Barabášová.)

V druhém dopoledním příspěvku „Loving Friends, Partners and Children. Why Relationship Structure Matters“ Magdalena Hoffmannová nejprve podrobila kritice tři významné teorie lásky (Frankfurt, Velleman, Kolodny), protože podle jejího názoru neumožňují rozlišit jednotlivé typy vztahů, v nichž se láska vyskytuje, konkrétně vztah rodičů a dětí, přátel a partnerů. V druhé části postupně analyzovala základní charakteristiky těchto vztahů a specifických forem lásky. (Respondentka: Nora Křef- tová.)

Odpolední blok otevřela Elizabeth Drummond Youngová příspěvkem

„Persons as Irreplaceable. Related Themes From Raimond Gaita and Jean-Luc Marion“. Srovnávala v něm „agapická pojetí“ Gaity a Marion, přičemž podle ní jsou oba přístupy v jádře stejné: láska je zásadní v tom, že odhaluje nenahraditelnost lidského jedince. Gaitova tvrzení plná napětí, jež jsou nicméně přístupnější a zřejmě i přitažlivější, musí být doplněna Marionovou metafyzikou, aby byla obhájitelná. (Respondent: Christopher Grau.)

Program prvního dne uzavřela Kamil Pacovská příspěvkem „Loving Villains“, v němž se zaměřila na otázku, zdali podmínkou lásky je chápání milovaného člověka jako dobrého, a zda-li je tedy možno mít rád člověka zlého. Inspirace augustinovskou myšlenkou „nenávid' hřích, miluj hříšníka“ vedla ke zkoumání láskyplných reakcí na provinění druhého a posléze k formulaci morálního ideálu založeného na schopnosti nezištné a nezaslepené lásky.

Erotická a romantická láska byla na pořadu v pátek. Aaron Ben-Ze'ev s příspěvkem „Ain't Love Nothing but Sex Misspelled? The Difference Between the Objects of Romantic Love and Sexual Desire“ zahájil druhý den provokativní apologií sexuální touhy, kterou srovnával s romantickou láskou. Jedním z hlavních argumentů přítom byl poukaz na příbuznost pohlavních choutek, včetně jejich objektů, k romantické duši a jejím objektům. (Respondenti: Katy Abramsonová & Adam Leite.)

Michael Kühler v příspěvku „Loving Persons: Activity and Passivity in Romantic Relationships“ dokazoval, že

v řádné romantické lásce musí fungovat dvojí rovina aktivity a pasivity. První rovinou je způsob, *jak* milujeme – od sebe-střednosti po nesobeckost; druhou pak otázka, *jestli* vůbec milujeme: je láska způsobena námi samými, nebo si s námi zahrává nějaké božstvo? Kühler přesvědčivě ukázal, že ač se zdánlivě vylučují, musí být v obou rovinách oba póly – aktivní a pasivní – přítomny a „vyvažovány“. (Respondentka: Veronika Fischerová.)

Odpolední program zahájil Tomáš Hejduk příspěvkem „What did Socrates Love?“. Na základě rozboru Platónových dialogů věnujících se lásce se pokusil ukázat, že u Sókrata lze smyslně hovořit o čtyřech objektech lásky. Láska k chlapci v sobě tají ještě lásku k sobě a bohu. Navíc lze u tohoto Athéňana poměrně dobře vykázat i lásku k lásce samotné.

Čtvrteční program uzavřel Christian Maurer přednáškou „On ‘Love at First Sight’“, v níž systematicky srovnal pojem lásky na první pohled a poblouznění s pojmem lásky ve vlastním smyslu. Přestože se podle Maurera láska na první pohled vyznačuje velkou intenzitou a přitažlivostí, neobsahuje dostatečnou hloubku, poznání a nesobecký zájem o druhého, protože se nemůže jednat o lásku jako takovou. Může však provázet rané fáze skutečné lásky. (Respondent: Aaron Ben-Ze'ev.)

Poslední den workshopu byl věnován těm typům lásky, které se netýkají druhého člověka, ale nějakého jiného objektu. Ranní blok otevřeli Katy Abramsonová a Adam Leite společným příspěvkem „Self-hatred and Self-lo-

ve“, v němž rozpracovali teorii zdravé sebelásky, která obsahuje sebe-příjetí a není podmíněna oceněním pozitivních rysů a úspěchů. Tato nepodmíněnost není však absolutní – jedná-li se o osobu zcela špatnou a nepolepšitelnou, sebeláska se podle autorů stává nemístnou a nastupuje oprávněná nenávisť k sobě samému doprovázená myšlenkou, že člověk nikdy nebude hoděn lásky druhých. (Respondent: Christopher Cowley.)

Jan Bransen nejprve popsal klasický, „občanský“ postoj k cizinci, jehož jedinec potká na veřejnosti – poukázal přitom hlavně na jeho odosobňující a (sociálních) citů zbavující charakter. V opozici vůči tomu se, jak již název jeho studie „Loving a Stranger“ napovídá, pokusil definovat postoj láskyplný, v němž se jedinec natolik otevírá cizinci, že je ochotný k vytváření jakéhosi „my“, pluralitního subjektu – a tak umožňuje cizinci reagovat s důvěrou. (Respondentka: Monica Rolandová.)

Daniel Gustafsson se ve svém příspěvku „The Love of Art“ snažil ukázat, že konkrétní umělecké dílo není jen předmětem estetického požitku, ale mělo by být i předmětem lásky. Tato láska je ve své nejryzejší formě výslednicí dvou obecnějších aspirací: obecné lásky ke krásě (*filokalia*), kterou uchopujeme jako atribut či dar Boha, a lásky k domovu (*oikofilia*). Umění podle Gustafssona ze své podstaty uchovává a zároveň kreativně dotváří to, co chápeme jako náš domov a naše kulturní prostředí. (Respondent: Dane Kirby.)

Tony Milligan v textu „Animals and the Depth of Love“ uzavřel třídní ma-

ratón vyvracením zaběhané teze o neschopnosti zvířat milovat. Podle něho tento názor spočívá v přehnaném nároku na intimitu očekávanou od lásky, tj. na „touhách druhého řádu“, kterých zvířata nejsou schopna. Milligan naopak popisuje intimitu založenou na touhách prvního řádu, jež nacházíme rovněž u zvířat. (Respondentka: Frøydís Gammelsæterová.)

Nejen protažení závěrečné hostiny a vlastně všech neformálních symposií v průběhu konference v blízkých pardubických hostincích do ranních hodin svědčilo o zdaru celé akce. Jsme rádi, že Erós vyslyšel úvodní modlitbu a celé setkání bylo vedeno v duchu přátelského zápasení.¹

Tomáš Hejduk a Kamila Pacovská

1 Zpráva byla napsána v rámci grantu GA ČR, projekt č. 13-14510S.